

Les Normes de Castelló: balanç, perspectives i, sobretot, propostes de futur

Deixeu-me començar pel final, per la conclusió i per les reflexions que podré aportar, no pas com a lingüista -que no ho sóc- sinó, si se'm permet l'expressió, com a activista de la llengua i la cultura: les Normes de Castelló de 1932 han estat una d'aquelles fites cabdals que ens han permès capgirar la història al nostre favor. Crec que ningú no trobarà exagerat afirmar que, sense un acord d'unificació gramatical com el que prengueren tots els qui feien un ús digne i culte de la llengua pròpia al País Valencià, aquesta hauria patit, d'una banda, una escissió irreversible de la resta del català. I, de l'altra, la imposició dels criteris aïllacionistes més regionalitzants i folklòrics que predominaven des de la Renaixença. El món de la cultura hauria estat en el millor dels casos un passatempis erudit d'uns quants nostàlgics o potser només la continuació del sàinet, la falla o els miracles de sant Vicent.

Les Normes de Castelló foren un acord ampli, intel·ligent i eficaç dels sectors intel·lectuals més dinàmics i compromesos del País Valencià de la dècada de 1930. Ampli, perquè permeteren que personalitats de totes les tendències del valencianisme -des dels regionalistes més tradicionals als pancatalanistes més entusiastes- signaren un acord que tancava l'anarquia gramatical. Intel·ligent perquè, el 1932, s'establia per consens una normativa en el moment en què s'obrien més perspectives d'ús públic i culte del català, tot just proclamada la República el 1931 i amb la perspectiva d'autogovern amb un estatut d'autonomia. Posar-se aleshores a discutir quines normes calia adoptar o bé continuar practicant les solucions personalistes hauria estat un malbaratament suïcida dels minsos recursos culturals de què disposàvem els valencians. I, finalment, eficaç. Foren un acord eficaç, perquè, des d'aleshores ençà, malgrat el franquisme i les seues seqüeles i malgrat no disposar d'una autoritat estatal que avalés la codificació gramatical sinó més aviat combatent-la, les Normes de Castelló s'han imposat pel seu propi pes. És a dir, s'han imposat exclusivament per la qualitat de les coses que s'hi han escrit, al País Valencià i a la resta del Paísos Catalans.

Vull insistir també que les Normes de Castelló no marquen l'inici de la codificació al País Valencià, com de vegades la retòrica oficial tendeix a fer creure, com si abans no hi hagués hagut cultiu en català i en català fabrià al País Valencià. Les Normes de Castelló són, simplement, la confirmació de les Normes de l'Institut d'Estudis Catalans, publicades el 1913 i que, de seguida adoptaren una bona part dels sectors culturals valencians més compromesos en la dignificació de la llengua. Sectors que, tot s'ha de dir, tampoc no eren legió dins l'esquifit panorama cultural del primer terç de segle. En qualsevol cas, la Societat Castellonenca de Cultura, amfitriona i promotora de l'acord, des del primer número del seu Butlletí (1920), la Joventut Valencianista, la revista Taula de les Lletres Valencianes des del 1927 i els millors escriptors i estudiosos del moment (Carles Salvador, López Chavarri, Gómez Nadal, Miquel Duran, Sanchis Sivera, Salvador Guinot, Lluís Revest, entre molts altres) ja havien utilitzat amb normalitat la normativa fabriana de l'Institut d'Estudis Catalans i, la majoria d'ells, cal dir-ho, també el nom de català per a la llengua.

Per tant, ni per la procedència ni per l'ús entre els valencians, les Normes de Castelló no marquen el nostre any zero. Marquen si de cas l'any en què ens posem d'acord en els principis per arromangar-se a fer feina. Cosa que, per desgràcia, no sempre passa i de vegades ens passa massa poc. Sovint ens perdem en les posicions o disquisicions més personals, de colla o de partit que ens impedeixen treballar per una causa comuna, molt més ambiciosa i efectiva socialment. Per dir-ho de manera ben gràfica: les Normes de Castelló no resolien de colp i volta els grans problemes de la societat valenciana des del punt de vista cultural i lingüístic, que eren -i són- la generalització de l'ús de la llengua a tots els àmbits. Però almenys permeteren un floriment de la literatura catalana al País Valencià, amb una connexió definitiva i una intercomunicació amb la resta de la comunitat lingüística. I, a més, prepararen la llengua per a un possible ús públic i oficial a l'administració, a l'ensenyament i als mitjans de comunicació, que el franquisme va tallar brutalment i que només començaren a reprendre amb una certa força a partir de la dècada de 1960. Però llavors la normativa -com calia escriure-, la inserció en la cultura catalana -enfront de l'aïllacionisme regionalista- i la unitat lingüística amb la resta del català ja no eren un problema a resoldre ni un caos de posicions, com si que ho havia estat des de la Renaixença ençà.

La importància de les Normes de Castelló de 1932 -insistesc: i no sols de les normes en si, especialment de tot el que s'hi ha escrit- es posa de manifest amb un fet recent, bastant menys memorable, però també determinant. Fins i tot en l'època de govern de la Generalitat Valenciana per part del PP, quan aquest partit, d'acord amb el PSPV-PSOE, acordaren crear l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, les Normes de Castelló han continuat essent el punt de trobada indiscutit. És cert que des d'aleshores se n'ha fet una lectura restrictiva i marcadament regionalista, que ha exagerat i destacat totes les particularitats valencianes que més ens allunyen del català general. Però, al capdavall, dins de la normativa del català.

I què ens poden aportar ara les Normes de Castelló? Al meu parer, consolidada ja la normativa ortogràfica i, en menor mesura, la gramatical, caldria reprendre i reformular l'esperit amb què se signà l'acord el 1932 en un sentit actual i amb una necessitat pràctica de primer ordre. En un món dominat pels mitjans de comunicació de masses, sobretot audiovisuals, el que ens cal és un model de llengua unitari, neutre i apte per a tota la comunitat lingüística. L'exaltació del particularisme que ha incentivat el PP i que promou oficialment l'Acadèmia Valenciana de la Llengua no serveix més que per a recloure el valencià als límits del País Valencià o més exactament de València i la seua rodalia, a banda de simbolitzar una "llengua valenciana" presumptament diferent de la "catalana".

Per tant, cal continuar el camí que emprengueren, a partir de les Normes de Castelló, les propostes de gramàtics com Manuel Sanchis Guarner, Enric Valor o Carles Salvador o la pràctica dels nostres millors escriptors. Qualsevol producció cultural ha d'abastar i ser útil per a tota la comunitat lingüística, cosa que és imprescindible en un mercat no gaire extens com és el nostre i en un món globalitzat, com és el dels parlants de català, que no són tots, ni de bon tros, consumidors culturals de català. No podem permetre'ns el dubtós luxe de fer tres variants regionals d'un mateix producte ni versions "valenciana" i "catalana" de texts, ja siguen aquests legals (com l'incident de la traducció de l'anomenada Constitució europea o com de fet ocórrer en les traduccions "catalana" i "valenciana" del Butlletí Oficial de l'Estat), o siguen llibres o pel·lícules (recordem el debat sobre la presumpta necessitat o conveniència de traduir

Harry Potter al valencià, que ja existia una traducció catalana). Hem de funcionar com una llengua normal i això vol dir un model de referència unitari, acceptat i indiscutit, en què deixem de parlar de llengua (de lèxic o de morfologia) per parlar de les condicions de distribució i difusió del que produïm en català i a qui arribem. O més exactament a qui no arribem encara.

En aquest sentit i amb el mateix esperit que se signaren les Normes de Castelló, caldria un altre acord però ara referit a l'ús i el paper de la llengua pròpia al País Valencià. Les picabaralles interessades al voltant del nom de la llengua i de les particularitats dialectals valencianes com a grans qüestions haurien de donar pas a la discussió oberta i a un ampli consens sobre la generalització del valencià, del nostre català, a tots els àmbits socials: des del govern i les administracions als mitjans de comunicació, des de l'ensenyament al món econòmic i social, des de la integració de la immigració a les noves tecnologies. En la celebració d'una altra commemoració que s'ha escaigut enguany, els 300 anys de la batalla d'Almansa, el 25 d'abril prop passat, vaig tenir la satisfacció, com a secretari d'Acció Cultural del País Valencià, que més de cinquanta entitats cíviques, culturals i sindicals de tot arreu (algunes amb la rellevància social d'Escola Valenciana, Comissions Obreres o la Intersindical Valenciana) s'adheriren a la proposta impulsada per Acció Cultural que es concretà en el llibre Drets cap a la normalitat, un recull programàtic de les grans línies i mesures concretes de la política lingüística que caldria posar en marxa per traure'ns de l'atzucac i començar a posar en marxa la normalitat. Com la normalitat amb què els ajuntaments de Gandia, Morella i Sueca o els editors del País Valencià han assistit recentment a la Fira del Llibre de Frankfurt, en què la cultura catalana era la convidada. O la normalitat amb què voldríem definitivament consolidada la recepció de les televisions en català i l'intercanvi recíproc d'aquestes arreu de la comunitat lingüística. O la participació valenciana en l'Institut Ramon Llull de difusió de la nostra cultura i llengua fora de les nostres fronteres.

Al meu parer, serà el millor homenatge que podrem fer als qui, fa 75 anys, signaren les Normes del 1932. I serà també la millor contribució que, com a societat, ens podrem fer per al futur.

Eliseu Climent

Editor

Extret de l'obra "Les Normes de Castelló (1932), a favor de l'ús social del valencià. En el 75 aniversari, homenatge a tots els valencians que la varen fer possible". Desembre 2007